

Loes Lijmbach
www.lijmbachlandschappen.nl

Ruimte voor rouw om te vroeg geboren kinderen

Tot ver in de 20e eeuw werden te vroeg geboren kinderen weggehaald bij de moeder, zonder afscheid of begrafenisritueel. Rond de eeuwwisseling kwam er aandacht voor dit stille verdriet en werden gedenkplaatsen ingericht. Loes Lijmbach ontwierp zo'n plek voor begraafplaats Rusthof in Wijk en Aalburg.

Tekst Peter Bennink

Beeld Frans Jan Fortunati, Peter Bennink

Perinatale sterfte is de term die gebruikt wordt als een foetus vanaf 22 weken zwangerschap komt te overlijden, of als een baby in de eerste 7 dagen na de geboorte overlijdt. In Nederland gaat het om ongeveer 1% van de geboorten.

Vroeger werd gedacht dat het niet goed was voor ouders om zich te hechten aan kinderen die te vroeg werden geboren en daardoor of om andere redenen niet levensvatbaar waren.

De doodgeboren of overleden zuigelingen werden, vaak zonder mogelijkheid om afscheid te nemen, weggehaald bij de moeder en anoniem begraven of zelfs afgevoerd met het medisch afval van het ziekenhuis waar ze waren geboren.

Rond de eeuwwisseling kwam er steeds meer aandacht voor het verborgen leed van ouders die hun kindje hadden verloren, vaak al decennia eerder.

Op verschillende plaatsen in het land werden gedenkplaatsen ingericht waar ouders de mogelijkheid kregen om stil te staan bij hun overleden kinderen.

In 2004 was landschapsarchitecte Loes Lijmbach niet alleen werkzaam als landschapsarchitecte maar ook als raadslid in de gemeente Aalburg. In die hoedanigheid werd ze aangesproken door een inwoner van de gemeente die 20 jaar eerder een te vroeggeboren kindje had verloren. Deze vrouw wilde graag een plaats waar ze naartoe kon gaan om haar kindje te herdenken en vroeg zich af of dat op de nieuwe uitbreiding van de begraafplaats gerealiseerd kon worden.

Lijmbach deed navraag via organisaties voor maatschappelijk werk en kwam erachter dat er bij meer mensen behoefte was aan een dergelijke gedenkplaats.

De landschapsarchitecte nam contact

op met de gemeente om te zien of daar ook aandacht voor was. De beheerder van de gemeentelijke begraafplaats Rusthof wist nog een 'overhoekje' in het oude gedeelte van de begraafplaats uit het begin van de 20e eeuw, waar ruimte was om de gedenkplaats te realiseren.

Het is een beschut driehoekig stukje van de begraafplaats, aan twee zijden omsloten door beukenhagen. Het terrein van ongeveer 144 vierkante meter ligt bij de entree, naast het doodgravershuisje.

Levenslijn

Lijmbach maakte voor deze locatie een ontwerp in samenwerking met lichtkunstenaar Judi Gor. De kern van het ontwerp is een verharding van flagstones met in het midden een lichtgevende 'levenslijn'. Het licht komt van elemen-

Het lichtkunstwerk dat de levenslijn verbeeldt komt het beste uit in het schemerdonker. Het werk van Judi Gor is gemaakt van kunststof elementen waarin leds zijn verwerkt, flagstones en glasgrind.

Lijmbach koos ervoor om geen verwijzing naar het te vroeggeboren kind op te nemen in de herdenkingsplek. Wel staat er deze universele inscriptie over verlies van dierbaren in een blok natuursteen.

ten met ledlampen die onder de stenen liggen.

Door de grillige flagstones die over de lichtelementen liggen, heeft ook de levenslijn een grillige vorm. Dat was ook precies de bedoeling.

De lijn verbeeldt de onvoorspelbaarheid van het leven. Zoals landschapsarchitecte Loes Lijmbach het verwoordt: „[Het licht] doorsnijdt soms als een brede baan, dan weer als een smalle en bijna verbroken lijn het flagstonesvlak en baant zich als het ware een weg door het leven. Soms positief, ruimte vragend, soms ook bepaald door verdriet en tegenslag. Elke bezoeker kan zich op zijn eigen wijze door de lijn van licht laten inspireren.”

Een derde beukenhaag schermt het driehoekige terreintje af van de rest van de begraafplaats, zodat het nu een besloten karakter heeft.

Tussen de hagen en de verharding is plek gevonden voor enkele kleine bomen, heesters en siergrassen.

Nergens op de bezinningsplek is te zien dat de plek bedoeld is voor niet levensvatbare zuigelingen. Daarvoor is bewust gekozen. Lijmbach: „We willen de bezoekers geen stempel geven en het ruimer zien. Mensen die deze plek op de begraafplaats om andere redenen opzoeken zijn ook welkom.”

Wel staat er een steen met de volgende inscriptie: „Liefdevolle herinnering kent geen tijd en geen afstand, zij leeft voort in de geest tot in lengte van dagen.”

Aanleg

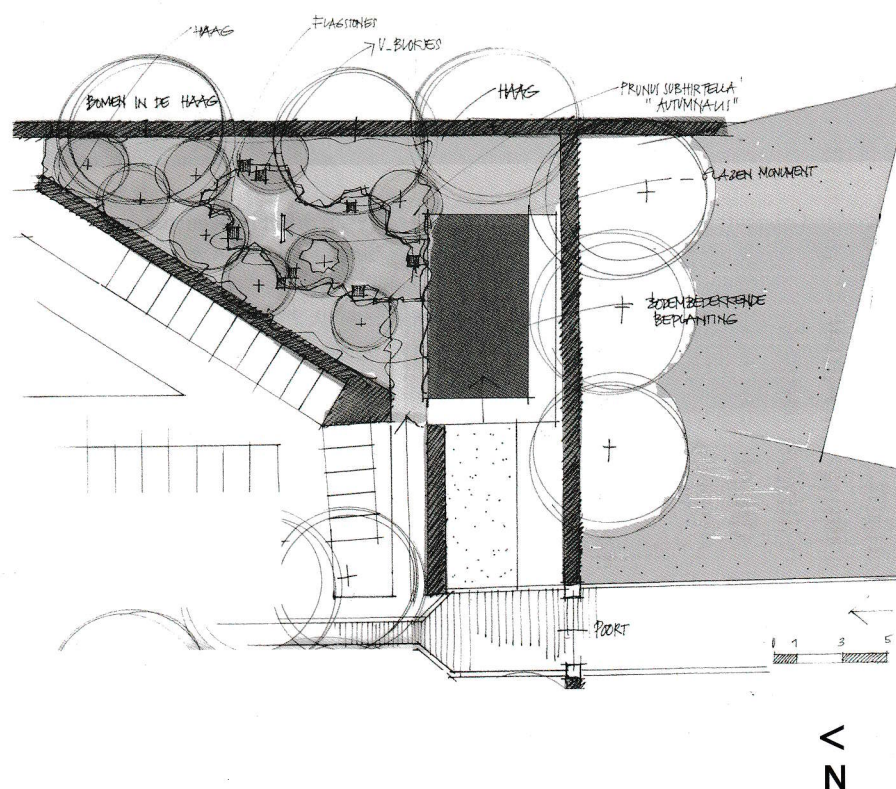
Doordat de lijn met flagstones werd gemaakt kon de vorm ervan moeilijk op papier worden ontworpen, maar moest bij de aanleg vorm krijgen.

Gelukkig was de medewerker van de gemeentelijke plantsoenendienst die de verharding aanlegde enthousiast over het idee en begreep hij helemaal wat de bedoeling was. Lijmbach: „Hij had er een

heel precies beeld bij wat de levenslijn betekende. De smallere stukken vertegenwoordigden voor hem de moeilijker periodes in het leven, op bepaalde leeftijden, bij ziekte of natuurlijk bij het verlies van een dierbare. Bij de bredere stukken gaat het allemaal wat makkelijker, totdat het uiteindelijk vrij abrupt ophoudt.”

Het hoogteverschil tussen de lichtelementen en de flagstones is opgevuld met glasgrind zodat het mooi afgewerkt is, maar wel licht doorlaat.

De herdenkingsplek is gemaakt met een minimum aan middelen. Veel mensen wilden meewerken aan dit project. Een bijdrage uit een particulier fonds maakte het lichtkunstwerk haalbaar. De flagstones kwamen vrij na de reconstructie van een gemeentelijk project, stenen zuiltjes als zitelementen werden gratis geleverd door een lokale steenhandelaar en de arbeid werd verricht door de gemeentelijke plantsoenendienst die ook de beplanting verzorgde. <

Bezinningsplek Rusthof

Locatie Begraafplaats Rusthof, Wijk en Aalburg

Opdrachtgever Gemeente Aalburg

Functie Een plek om het te vroeggeboren kind te herdenken

Projectperiode 2004

Oppervlakte ca. 144 m²

Ontwerp Loes Lijmbach i.s.m. lichtkunstenaars Judi Gor

Aanleg Gemeente Aalburg

Beheer Gemeente Aalburg i.s.m. sociaal werkbureau !Go

Bomen Prunus, Acer, Cornus mas

Heesters Hamamelis xintermedia 'Winter Beauty', Hamamelis xintermedia 'Jelena', Hydrangea paniculata, Acer japonicum 'Dissectum', Lonicera nitida en Ilex aquifolium

Siergrassen o.a. Arrhenatherum bulbosum 'Variegatum'

De bezinningsplek ligt achter het doodgravershuisje. Hier was nog een 'overhoekje' dat niet werd gebruikt maar geschikt was voor dit doel.

Een voor dit project aangeplante beukenhaag scheidt de herdenkingsplek voor te vroeggeboren kinderen van de rest van de begraafplaats en geeft het zo een beschermt karakter.